

Zwart- of geelsprietdikkopje?

Zoek de verschillen

Tekst: Marja Bosveld (De Vlinderstichting)
& Bram Kuijper (NJV)

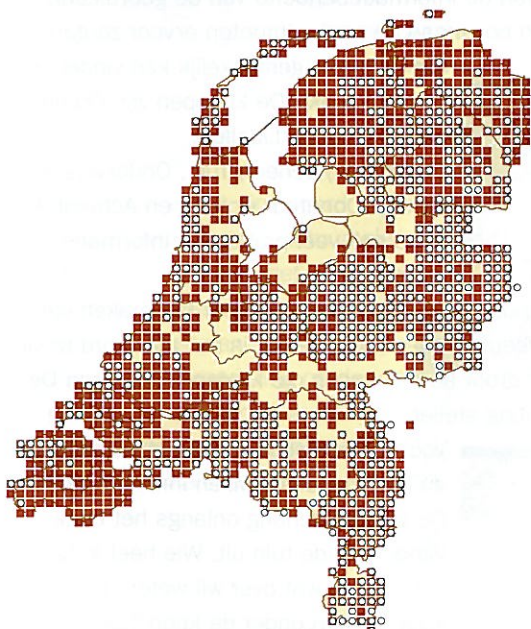
Over dagvlinders in Nederland lijkt alles al gezegd. Er is een verspreidingsatlas (uit 1989), een hele dikke ecologische 'bijbel' en er zijn honderden onderzoeken gedaan. Toch bestaan er over twee heel algemene soorten, het geelsprietdikkopje en het zwartsprietdikkopje, nog veel vragen. Waarom is het geelsprietdikkopje minder algemeen dan het zwartsprietdikkopje?

Waarom is de één gedurende de twintigste eeuw vooruit gegaan en de ander achteruit? In welke gebieden komen beide soorten naast elkaar voor?

Wat zijn 'echte zwart' en 'echte geel' plekken?

Small Skippers and Essex Skippers

The Small Skipper (*Thymelicus sylvestris*) and the Essex Skipper (*Thymelicus lineola*) are two butterfly species which are difficult to distinguish. Only close examination shows a difference in colour of the antennal clubs. Much is still unclear on how the habitats of the two species differ. Although both species are common and occur in more or less similar habitats, the Essex Skipper is more widespread than the Small Skipper in The Netherlands. An appeal is made to gather more information on these skippers.

De rode vierkanten geven hokken aan waar het zwartsprietdikkopje voorkomt, op de hokken met open punten is het geelsprietdikkopje gezien.

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie zal deze zomer op verschillende kampen het veld in gaan om te proberen zoveel mogelijk verschillen tussen de soorten te ontdekken. En ook uw waarnemin-

gen kunnen De Vlinderstichting verder helpen bij het ontrafelen van de geheimen omtrent deze twee dikkopjes

Even voorstellen

Het geelsprietdikkopje en het zwartsprietdikkopje zijn twee soorten vlinders die verschrikkelijk veel op elkaar lijken en ook nog in ongeveer hetzelfde leefgebied voorkomen. Het belangrijkste onderscheidende kenmerk is de kleur van de

onderkant van de sprietknop: deze is geel bij het geelspriet- en zwart bij het zwartsprietdikkopje. In vlucht valt dit niet op, maar wanneer de vlinder wordt gevangen is dit kenmerk gemakkelijk te zien.

Omdat het twee algemene soorten zijn, heeft niet iedereen zin om alle dikkopjes die ze zien te vangen om iedere sprietknop van dichtbij te bekijken. Dus is de verleiding groot om gewoon maar op te schrijven dat er 'geel en zwartspriet' zijn waargenomen. Of wanneer er de hele dag alleen maar zwartspriet zijn gevangen, er toch één geelsprietje bij te zetten (omdat die er vast ook wel tussen vloog). Of ze worden door waarnemers 'gewoon' door elkaar gehaald. En dat is jammer, want zo weten we eigenlijk nog steeds niet veel van deze twee dikkopjes.

Kleine verschillen, grote verschillen Wanneer we kijken naar de verspreiding van beide soorten over Nederland, dan valt het op dat het zwartsprietdikkopje wijder verspreid is en in grotere aantallen vliegt dan het geelsprietdikkopje. Alleen in de bossen in Oost Gelderland, Twente en Zuid-Limburg komt het geelsprietdikkopje in grotere aantallen voor dan het zwartsprietdikkopje. Vaak wordt aangenomen dat het geelsprietdikkopje op ruigere terreinen voorkomt dan het zwartsprietdikkopje, maar eigenlijk

Boven het geelsprietdikkopje, onder het zwart sprietdikkopje.

Leefgebied van het geelsprietdikkopje. Op dit oude spoorweg-emplacement in de buurt van Kerkrade zijn er veel gezien.

is het niet zo duidelijk wat het leefgebied van het geelsprietdikkopje onderscheidt van het leefgebied van het zwartsprietdikkopje. Wanneer er echter voldoende waarnemingen binnenkomen en er gewoon eens gevangen en geteld wordt in een berm, bosrand of braakliggend bouwland, dan weten we al heel wat meer.

Het veld in en... vangen! Zo eenvoudig als het klinkt - ga maar ergens vangen - zo simpel is het ook. Het geelsprietdikkopje vliegt iets eerder dan het zwartsprietdikkopje, maar de hoofdvliegtijd van beide soorten loopt van begin juli tot half augustus. Ga in deze periode op een zonnige dag met weinig wind vangen, en de kans is groot dat beide of één van beide soorten worden waargenomen. Kies een plek uit met 'ruige' begroeiing, noteer datum en plaats en maak een korte omschrijving van de omgeving: bos, duin, bloemrijk, brandnetels, struiken, vochtig of droog? Wanneer iedereen dat consequent doet, dan kunnen de gegevens van verschillende waarnemers met elkaar worden vergeleken. In september zullen alle vangstgegevens worden verwerkt.

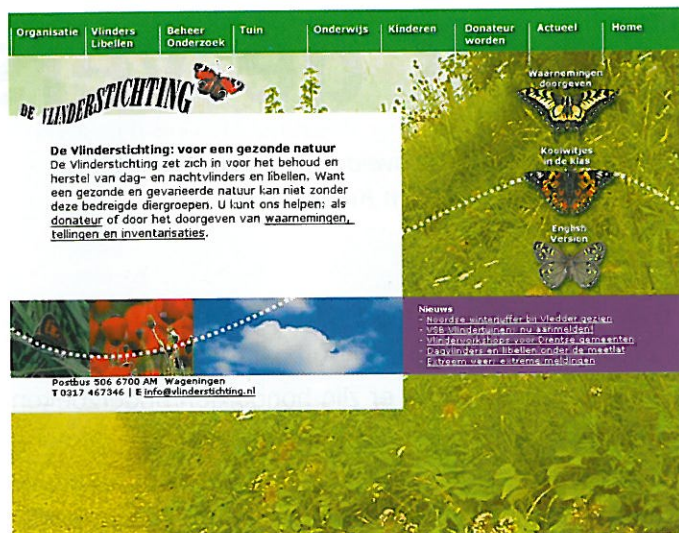
Voor meer informatie, aanvragen van speciale waarnemingsformulieren of het doorgeven van waarnemingen: dikkopjes@njn.nl of De Vlinderstichting t.a.v. Marja Bosveld Postbus 506, 6700 AM Wageningen

Geel- en zwartsprietten tijdens de NJN-zomerkampen

Tijdens zijn zomerkampen gaat de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJ) aan de slag met geel- en zwartsprietdikkopjes. De NJN is een vereniging voor en door jongeren tussen de 12 en 25 jaar die ieder weekend in de natuur te vinden zijn. In de zomer zijn er zomerkampen met uiteenlopende onderwerpen: vogels, zoogdieren, planten of insecten. Op de zomerkampen in de Noord-Franse Lorraine, Zuid-Limburg en in de Achterhoek zal gekeken worden naar vlinders in het algemeen en de twee soorten dikkopjes in het bijzonder. Want hoe zit het nou met het 'door elkaar' voorkomen van geel- en zwartsprietdikkopjes? En zijn er daadwerkelijk verschillen in de gebieden waarin de twee vlindersoorten vliegen?

Lijkt het je leuk om vlinders en andere biologische groepen te bekijken tijdens zo'n zomerkamp van de NJN? Vraag dan de zomerkampfolder aan bij: NJN, postbus 9955, 1243 ZS 's-Graveland. Tel: 035-6559848, e-mail: info@njin.nl.

Surf mee op

De laatste tijd kregen we bij De Vlinderstichting steeds meer telefoontjes over verouderde gegevens op onze website. Terecht, want in afwachting van onze geheel vernieuwde site werd er (te) weinig meer gedaan aan het onderhoud. Het duurde langer dan verwacht om de puntjes op de i te zetten, maar begin maart verving de nieuwe site dan eindelijk toch de oude. De site is ontworpen door Coers en Roest bv in Arnhem, terwijl het technische gedeelte uitgevoerd werd door Aride Interactieve Communicatie uit Duiven.

Surft u mee? Bij het opzetten van de site is nadrukkelijk uitgegaan van de informatiebehoefte van de gebruikers.

De knoppen bovenaan de pagina moeten ervoor zorgen

dat iedereen gemakkelijk kan vinden wat hij of zij zoekt. De knoppen zijn Organisatie, Vlinders/Libellen, Onderzoek/Beheer, Tuin, Onderwijs, Kinderen, Donateur worden en Actueel. Er is nu ook veel praktische informatie opgenomen.

Kinderen vinden heel veel informatie voor het maken van een spreekbeurt of werkstuk. Verder is het antwoord te vinden op een groot aantal vragen die kinderen vaak aan De Vlinderstichting stellen.

Voor tuinliefhebbers die hun tuin vlinder- en libelvriendelijk willen inrichten bracht De Vlinderstichting onlangs het boek *Vlinders in de tuin* uit. Wie heel in het kort hier al wat over wil weten, kan een kijkje nemen onder de knop Tuin.